

صیانت از منابع هیدروکربوری در گروه هدفمند سازی یارانه‌ها

بحث و بررسی پیرامون قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بدون در نظر گرفتن موضوع انرژی، مفید نخواهد بود؛ چرا که انرژی یکی از مؤلفه‌های مهم و کلیدی تولید ثروت در کشور است. این موضوع مهم و راهبردی باید به گونه مطلوبی در سطح جامعه تبیین شود. از این رو مدیریت یک‌پارچه انرژی و یعنی حداکثرسازی عرضه انرژی و حداقل‌سازی و کاهش مصرف انرژی که در نهایت منافع کشور را به دنبال دارد، از اولویت‌ها و محورهای مهم کاری وزارت نفت محسوب می‌گردد.

بهره‌وری انرژی رابطه مستقیمی با بهای انرژی دارد. به عبارت دیگر با افزایش و واقعی‌سازی بهای حامل‌های انرژی، بهره‌وری انرژی نیز افزایش می‌یابد. در سال ۲۰۰۸، به ازای هر بشکه معادل نفت مصرف انرژی در کشور، تنها ۲۳۸ دلار تولید ناخالص داخلی ایجاد شده است؛ در حالی که در این سال متوسط جهانی این رقم ۷۳۶ دلار و متوسط اتحادیه اروپا معادل ۱۴۵۲ دلار بوده است. چنانچه

معیار محاسبات، تولید ناخالص داخلی بر مبنای برابری قدرت خرید باشد، ارقام یاد شده برای ایران، متوسط جهان و اتحادیه اروپا به ترتیب ۵۷۲، ۸۳۹ و ۱۲۰۵ دلار خواهد بود. این ارقام به روشنی کارایی نازل مصارف انرژی در ایران را نسبت به متوسط جهانی و کشورهای توسعه یافته نشان می‌دهد. یکی از عوامل عدم کارایی مصرف انرژی در ایران، غیر واقعی بودن و پایین بودن بهای حامل‌های انرژی به‌ویژه انرژی‌های ناشی از تولید و استخراج منابع هیدروکربوری است.

متأسفانه شاخص «شدت انرژی» در ایران نسبت به متوسط جهانی و کشورهای توسعه یافته بالاتر است و برخلاف بسیاری از کشورها که در حال کاهش شدت انرژی خود هستند، این شاخص در کشور ما سالانه افزایش می‌یابد. بر اساس آمارهای موجود، میزان شدت مصرف انرژی در ایران ۱۷ برابر ژاپن، ۴ برابر کانادا، ۳/۵ برابر ترکیه، ۲ برابر چین و حدود ۵-۴ برابر میانگین جهانی است. اگر این روند رشد مصرف

انرژی در کشور ادامه یابد و مدیریت صحیحی در خصوص توزیع و مصرف انرژی در کشور صورت نپذیرد، در آینده‌ای نه چندان دور کشور با بحران عرضه و تقاضای انرژی روبه‌رو خواهد شد.

نگاهی به آمار و ارقام مصرف‌کنندگان انرژی در جهان نشان می‌دهد، استفاده بی‌رویه انرژی، خاصه گاز طبیعی، در مصارف عمومی (خانگی و تجاری) نسبت به مصرف در حوزه‌های تأثیرگذار بر اقتصاد کشورها، از اولویت‌های پایین‌تری برخوردار است. این در حالی است که در ایران طی سال‌های ۷۷ تا ۸۷ کم‌ترین مصرف انرژی در بخش کشاورزی و بیش‌ترین میزان مصرف انرژی مربوط به بخش‌های خانگی و تجاری بوده و در تمام این سال‌ها نیز شتاب مصرف بخش خانگی بیش‌تر از سایر بخش‌ها بوده است. تأمل در فاصله ایران با دیگر کشورها مهر تأییدی است بر این‌که اولویت نخست دولت و مجلس برای اصلاح الگوی مصرف باید در عرصه مصرف انرژی صورت گیرد و سیاست‌های اقتصادی در

جهت بهینه‌سازی مصرف انرژی، فراتر از روش‌های گذشته تغییر یابد. راز نهفته در آمارهای یاد شده این است که بخش تولید کشور نیز دیگر نمی‌تواند و نباید بر اساس انرژی‌بری بیش‌تر و ارزان‌تر حاصل از تخصیص انرژی یارانه‌ای حرکت کند. نبود عدالت اجتماعی در توزیع حامل‌های انرژی، انحراف در سرمایه‌گذاری‌ها به دلیل علامت‌دهی غلط به بازار، هدررفت منابع و تشدید تخریب محیط زیست، جلوگیری از توسعه طرح‌های انرژی تجدیدپذیر، از دیگر پیامدهای مهم پرداخت یارانه در کشور به شکل کنونی است که باید با هدفمندسازی یارانه‌های انرژی مورد تجدید نظر قرار گیرد.

نقش وزارت نفت در خصوص هدفمندسازی یارانه‌های انرژی، نقشی اساسی، محوری و تعیین کننده است؛ چرا که هم اکنون ۹۸ درصد از انرژی مصرفی مورد نیاز کشور از طریق منابع نفتی و گازی (۵۵ درصد از این انرژی مصرفی از طریق منابع گازی و ۴۳ درصد از طریق منابع نفتی) تأمین می‌شود. به عبارت دیگر صنعت نفت

منحصر به‌فردترین صنعت کشور است که متولی تولید انرژی در کشور می‌باشد. البته آحاد جامعه و سایر متولیان بخش انرژی کشور باید به این نکته مهم توجه داشته باشند که وظیفه وزارت نفت تنها عرضه انرژی نیست بلکه باید ضمن توجه به تولید صیانتی انرژی، مصرف صیانتی آن را نیز مورد توجه و تأکید قرار دهد. بنابراین وزارت نفت موظف به ایفای نقش خود در صیانت از ذخایر نفت و گاز (هم در حوزه تولید و هم در حوزه مصرف) است و هر جا این مهم انجام نشود، باید وظیفه حاکمیتی خود را اعمال نماید. با عنایت به آنچه گفته شد یکی از مهم‌ترین مباحث در طرح تحول اقتصادی، قانون هدفمند کردن یارانه‌هاست و براساس این قانون، آحاد جامعه و متولیان بخش انرژی کشور باید به دنبال کاهش مصرف انرژی باشند. هم‌اکنون مصرف انرژی در کشور معادل ۵ میلیون بشکه نفت‌خام است که با کاهش ۳۰ درصدی در مصرف انرژی، معادل ۱/۵ میلیون بشکه نفت‌خام صرفه‌جویی خواهد شد. با فرض قیمت ۸۰ دلار برای هر بشکه نفت‌خام، در یک سال می‌توان از هدر

رفت حدود ۴۰ میلیارد دلار سرمایه کشور جلوگیری نمود. همچنین بهینه‌سازی مصرف انرژی و بهره‌گیری از رویه‌های مناسب در مصرف انرژی نیز می‌تواند راه‌کار مهمی در صیانت از میدان‌های نفتی باشد؛ چرا که تولید مستمر میدان‌های نفتی به دلیل مصرف غیر بهینه گاز در کشور و در نتیجه عدم وجود مقادیر کافی گاز برای تزریق به این میدان‌ها، دچار چالش شده است. با توجه به این‌که نیمی از نفت تولیدی کشور مربوط به مخازنی است که تزریق گاز در آن‌ها انجام شده است و بر اساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله که قرار است در ۵۰ میدان نفتی، تزریق گاز صورت گیرد و برای تحقق این امر، تزریق حدود ۶۰ تریلیون فوت مکعب گاز پیش‌بینی شده است. مهم‌ترین اولویت وزارت نفت در باره تخصیص بهینه مصارف گاز، تزریق این حامل انرژی به میدان‌های نفتی و تجارت گاز براساس صرفه و صلاح کشور می‌باشد.

مدیر فنی